УДК 378.147:811
DOI: 10.32342/2522-4115-2019-2-18-23

Р.М. КЛЮЧНИК,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

А.С. МАГДІЧ,
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних економічних відносин та економічної теорії
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглянуто деякі аспекти викладання окремих соціально-гуманітарних та економічних дисциплін англійською мовою. Автори виходять із соціокультурного характеру професійної діяльності сучасного викладача. Наголошено на необхідності формування сучасних компетентностей у студентів англомовних програм. Доведено необхідність застосування двомовних візуальних та текстових матеріалів для викладання матеріалу, пов'язаного із сучасними українськими реаліями.

Наведено приклади англомовних термінів, запозичених з російської мови. Викладаючи питання, пов'язані з історією та культурою України, варто зупинитися на аксіологічних (ціннісних) проблемах. Запропоновано досліджувати етимологію того чи іншого слова. Доведено, що важливий дидактичний потенціал має теорія американського соціолога С. Гантінгтона. Так, Україну автор відносить до розколотих держав (*cleft countries*), які належать до різних культур, в українському випадку європейсько-західної (*European-Western*) та православної (*Orthodox*). З метою підвищення рівня поінформованості пропонується створити міні-словник українських та англійських історичних термінів.

Продемонстровано, що викладання філософії в англомовних групах пов'язане з труднощами сприйняття як назв праць, так і філософських термінів, у тому числі латинського походження. Викладання політології пов'язане з необхідністю орієнтуватися в поточній політичній ситуації, з цією метою пропонується перекладати англомовні газетні заголовки. Порівняння функціонування політичних інституцій та створення коротких довідок допоможе краще засвоїти курси «Європейська інтеграція» та «Міжнародні організації».

У рамках дисципліни «Економіка зарубіжних країн» викладається чималий обсяг статистичних даних, відтак, його можна узагальнити за допомогою завдань на кшталт «встановіть відповідність». Зокрема, пропонується встановити відповідність між назвою держави та певною рисою її економічної системи (видобуток певних корисних копалин, наявність морських портів, туристичних пам'яток тощо).

У статті використано порівняльний, системний, структурно-функціональний та інші методи. Особливу увагу приділено аксіологічній парадигмі.

Ключові слова: викладання англійською мовою, історія, політологія, філософія, міжнародні економічні відносини, преса, кейс, порівняльний метод, аксіологічна парадигма.

В статье рассмотрены некоторые аспекты преподавания отдельных социально-гуманитарных и экономических дисциплин на английском языке. Авторы исходят из социокультурного характера профессиональной деятельности современного преподавателя. Подчёркивается необходимость формирования современных компетентностей у студентов англоязычных программ. Доказана необходимость применения двуязычных визуальных и текстовых материалов для изложения материала, связанного с современными украинскими реалиями.

© *Р.М. Ключник, А.С. Магдіч, 2019*

Приведены примеры англоязычных терминов, заимствованных из русского языка. Излагая вопросы, связанные с историей и культурой Украины, стоит остановиться на аксиологических (ценностных) проблемах. Предложено исследовать этимологию того или иного слова. Доказано, что значительным дидактическим потенциалом обладает теория американского социолога С. Хантингтона. Так, Украина автор относит к расколотым государствам (*cleft countries*), принадлежащим к различным культурам, в украинском случае европейско-западной (*European-Western*) и православной (*Orthodox*). С целью повышения уровня информированности предложено создать мини-словарь украинских и английских исторических терминов.

Продемонстрировано, что преподавание философии в англоязычных группах связано с трудностями восприятия как названий трудов, так и философских терминов, в том числе латинского происхождения. Преподавание политологии связано с необходимостью ориентироваться в текущей политической ситуации, с этой целью предлагается переводить англоязычные газетные заголовки. Сравнение функционирования политических институтов и создание коротких справок поможет лучше усвоить курсы «Европейская интеграция» и «Международные организации».

В рамках дисциплины «Экономика зарубежных стран» предлагается значительный объём статистических данных, поэтому его можно обобщить с помощью заданий образца «установите соответствие». В частности, предлагается определить соответствие между названием государства и определённой чертой её экономической системы (добыча полезных ископаемых, наличие морских портов, туристических достопримечательностей и т.д.).

В статье использованы сравнительный, системный, структурно-функциональный и другие методы. Особое внимание уделено аксиологической парадигме.

Ключевые слова: преподавание на английском языке, история, политология, философия, международные экономические отношения, пресса, кейс, сравнительный метод, аксиологическая парадигма.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інтеграція до європейського освітнього простору актуалізує нові завдання для вітчизняної системи освіти. Викладання іноземною мовою – це необхідність, продиктована часом. Більше того, останніми роками з'являються англомовні програми у вітчизняних вишах. Серед студентів, які навчаються в рамках цих програм, – як громадяни України, так і іноземці, у тому числі громадяни держав, де англійська мова є офіційною і рідною для значної частини населення. Це створює підґрунтя для посилення міжкультурного обміну. Але не варто забувати про те, що студенти-іноземці, знаючи англійську на рівні носія, можуть не мати певних «фонових» знань щодо історії, культури та суспільства України. І навпаки, громадяни України, які обізнані щодо особливостей життя своєї держави, поступаються у знаннях англійської мови своїм закордонним однокурсникам. Відтак, викладачам, які задіяні в англомовних програмах, необхідно брати до уваги ці та інші можливі труднощі.

Мета статті – дослідити особливості викладання соціально-гуманітарних та економічних дисциплін студентам англомовних програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання англійської мови в освітньому процесі – проблема не нова для пострадянського простору. Втім, змінюються дисципліни, які викладаються, удосконалюється методика викладання, з'являються нові технічні засоби та можливості. Для дослідження українських реалій можна використати роботи англомовних дослідників, зокрема працю С. Гантінгтона «Зіткнення цивілізацій», яка є яскравим прикладом застосування цивілізаційного підходу. Окремі аспекти використання англійської мови в освітньому процесі знаходимо в А.Д. Казун та Ц.Т. Шийко. О.Б. Тарнопольський наголошує на важливості конструктивістського підходу в освітньому процесі. А.О. Задоя демонструє можливості застосування англомовних джерел у рамках вивчення дисципліни «Економіка зарубіжних країн». Окремо слід підкреслити важливість використання автентичних англомовних текстів, зокрема, газет «Guardian», «Independent», «Telegraph» тощо.

Виклад основного матеріалу. Соціокультурний характер професійної діяльності сучасного викладача зумовлює необхідність формування компетентності інтегративного типу, фундаментальною основою якої є розвиток особистості, що володіє цілісним світосприйняттям, високим професіоналізмом, широким світоглядом і гуманітарною культурою [1, с. 14]. Знання англійської мови значно розширює можливості будь-якої людини, відіграє

все більш вагому роль у процесі її адаптації до сучасних світових вимог і дає величезну перевагу в багатьох сферах життя тим людям, які вивчили її як іноземну.

Сьогодні ряд освітніх програм в українських вузах реалізуються англійською мовою. Такі опції існують в Університеті імені Альфреда Нобеля, де поряд з українськими студентами навчаються іноземці. Викладання нерідною для слухачів мовою має ряд особливостей, які лежать в основі методики EMI (English Medium Instruction) [2].

Розвиток системи освіти, у якій англійська мова використовується як основний засіб навчання (medium of instruction) і при цьому часто не є рідною мовою учнів, пов'язаний з експансією англійської мови за межі Англії і Шотландії та її поширенням на решту Великобританії та Ірландії, починаючи з XVI ст. Територіальне розширення Британської імперії призвело до поширення англійської мови в британських колоніях, і в багатьох з них вона залишилась мовою навчання. Посилення економічного та культурного впливу Сполучених Штатів Америки з часів Другої світової війни також сприяло глобальному розповсюдженню англійської мови. Ще одним вагомим чинником, який сприяє швидкій експансії англійської мови у світі, є широкомасштабний розвиток Інтернету та ІТ-технологій. У результаті в багатьох країнах, де англійська не є домінуючою, існують школи з англійською мовою навчання. У сфері вищої освіти міжнародна кооперація, а також тенденції інтернаціоналізації та глобалізації призвели до того, що все більше курсів, особливо на рівні магістра, викладаються англійською мовою.

Використання методики EMI має ряд переваг як для студентів, так і для закладу вищої освіти в цілому. Зокрема, студенти отримують доступ до міжнародних освітніх програм, стають більш конкурентоспроможними на ринку праці. Для закладів вищої освіти основною перевагою є те, що використання EMI суттєво підвищує їх позицію у світових рейтингах, є дієвим інструментом залучення іноземних студентів, а також передбачає економічні вигоди.

Проте викладання в форматі EMI пов'язане з рядом проблем. Найбільш поширеною проблемою є недостатній рівень володіння англійською мовою як студентами, так і викладачами, що часто є демотивуючим фактором для обох сторін. Також треба враховувати, що підготовка до занять потребує набагато більше часу, що також нерідко демотивує.

Однією з перших дисциплін, з якої починають навчання студенти спеціальності «Міжнародні економічні відносини» в Університеті імені Альфреда Нобеля, є курс «Українська ідентичність». Для багатьох українських студентів англомовна історична термінологія є малозрозумілою. Відтак, доцільно готувати двомовні слайди для презентацій, де поряд з англійським текстом можуть (за потреби) бути подані українські пояснення або переклад. Наприклад, трипільська культура в англомовній (і майже в усій західній) літературі відома як *the Cucuteni culture* (біля села Кукутень у Румунії залишки цієї культури знайшли раніше, ніж у Російській імперії). А *the Cumans* – це кочовий народ, більш відомий нам як половці [3, с. 75].

Деякі терміни в англійській та українській мовах збігаються: наприклад, віче в англомовних джерелах подається як *veche* (запозичене через російську). Але для розвитку мовленнєвих компетенцій доречно мотивувати студентів давати не лише переклад, а й визначення англійською мовою. Наприклад: *The veche was a popular assembly in medieval Slavic countries* (Віче – це народне зібрання у середньовічних слов'янських країнах).

Іноді корисно досліджувати етимологію того чи іншого слова. Наприклад, слово «кочівник» походить від тюркських коренів *qoch, qosh, көш*, що означають «переселення» [4, с. 44]. У той же час в англійській мові використовується слово *nomad*, запозичене з грецької мови.

При вивченні історії XX ст. також доцільно зважати на складність перекладу слів, що позначають радянські реалії. Деякі з них є впізнаваними для українських студентів: *kolkhoz* – колгосп, *propiska* – прописка, втім для іноземців необхідно розтлумачувати детальніше. Наприклад, *A kolkhoz was a form of collective farm in the Soviet Union* (Колгосп був формою колективного ведення сільського господарства в Радянському Союзі). Одним з найвідоміших слів, запозичених англійською мовою з російської, є *Perestroika* (Перебудова). Слід зверну-

ти увагу передусім українських студентів на те, що ці та інші терміни в переважній більшості запозичені з російської, а не української чи інших мов народів СРСР.

На нашу думку, для зручності сприйняття студентами англомовної термінології можна запропонувати їм таблицю термінів, понять, подій та персоналій, які зроблять історичні події більш «впізнаваними» (табл. 1).

Таблиця 1

Англо-український словник історичних термінів

Англійський термін	Український термін
Stone Age	кам'яна доба
Cucuteni culture	трипільська культура
nomads	кочівники
grand Prince of Kiev	великий князь Київський
baptism of Rus	хрещення Русі
Ruthenian triad	Руська трійця
partitions of Poland	поділи Польщі
Supreme Ruthenian Council	Головна руська рада
serfdom	кріпосне право
Brusilov Offensive	Брусилівський прорив
Provisional Government	Тимчасовий уряд
All Russian Constituent Assembly	Всеросійські Установчі збори
Perestroika	Перебудова

Викладаючи питання, пов'язані з історією та культурою України, варто зупинитися на аксіологічних (ціннісних) проблемах. У цьому може допомогти теорія американського соціолога С. Гантінгтона. Так, Україну автор відносить до розколотих держав (*cleft countries*), які належать до різних культур, в українському випадку європейсько-західної (*European-Western*) та православної (*Orthodox*) [5, с. 138].

Новітню історію України допоможуть пізнати газетні заголовки. Так, про події весни 2014 р., зокрема, початок АТО, британська газета *the Guardian* писала: «*Ukraine's acting president calls for action against pro-Russian separatists».* Це речення можна перекласти так: «Виконувач обов'язків президента України закликає до дій проти проросійських сепаратистів». Студентам буде корисно знати, що *acting president* – це виконувач обов'язків президента [6].

Викладаючи англійською мовою філософію, слід мати на увазі, що існують труднощі при розумінні окремих філософських понять і навіть назв трактатів. Так, *«Critique of Pure Reason»* – це «Критика чистого розуму» І. Канта. Слід звернути увагу й на імена філософів, оскільки в українській та російській мовах вони часто пишуться та читаються не так, як у мові оригіналу. Українським студентам не завжди очевидно, що ім'я та прізвище британського філософа Девіда Юма пишеться *David Hume*, а читається його прізвище, відповідно, /hjum/. **Слід звернути особливу увагу на латинські терміни та їх тлумачення англійською.** Наприклад, *a priori knowledge is independent of experience* (апріорне знання є незалежним від досвіду): термін *a priori,* популяризований вже згаданим І. Кантом, означає «з попереднього».

Важливу роль автеничні тексти відіграють і при вивченні іншої дисципліни, політології. Саме ця дисципліна покликана сформувати у студентів комплексне уявлення про політичну систему України та країн світу. А опрацювання сучасної преси зробить опанування цієї науки більш цікавим. Наприклад, посада прем'єр-міністра англійською пишеться як *Prime Minister*, але журналісти часто скорочують до *PM*. Ізраїльська газета «The Times of Israel» писала навесні 2019 р.: *«Zelensky win makes Ukraine 1st country outside Israel with Jewish PM, president».* Перекласти це речення можна так: «Перемога Зеленського робить Україну першою країною, окрім Ізраїлю, де і прем'єр-міністр, і президент є євреями» [7].

У табл. 2 спробуємо навести приклади заголовків, які ілюструють політичну ситуацію в Україні та світі.

Таблиця 2

Заголовки ЗМІ про сучасні політичні події

Заголовок	Переклад
Donald Trump may cancel Putin meeting over Russia's seizure of ships in Crimea [8]	Дональд Трамп може скасувати зустріч з Путіним через захоплення Росією кораблів у Криму
No joke: comic takes centre stage in race for Ukraine presidency [9]	Це не жарт: комік виходить на головну сцену в боротьбі за посаду президента України
Jair Bolsonaro: Brazilian far-right president suddenly cancels US visit after protests [10]	Жаїр Болсонару: ультраправий президент Бразилії несподівано скасував візит до США після протестів
Iran categorically rejects 'U.S. unfounded claims' on attacks to oil tankers [11]	Іран категорично відкидає «необґрунтовані звинувачення США» в атаках на нафтові танкери
Netanyahu: Israel preparing for wide-scale campaign in Gaza [12]	Нетаньяху: Ізраїль готується до широкомасштабної операції в Газі

У рамках вивчення політології студентам доцільно запропонувати провести моніторинг ЗМІ, наприклад, обмеживши пошук виданнями певної країни. Таке завдання спрямоване на розвиток навичок пошуку та обробки інформації англійською мовою.

Вивчаючи політологію, необхідно звернути увагу на те, що слову «політика» в англомовній літературі відповідають три терміни:

polity – політична система як сукупність політичних інститутів та зв'язків між ними;

policy – політика в певній сфері (наприклад, *foreign policy* – зовнішня політика);

politics – політика як сукупність дій усіх політичних акторів різного рівня, передусім боротьба за владу.

Пояснюючи вплив деструктивних, небезпечних (теракти, війни, стихійні лиха) подій на політику, варто використати англомовний термін *rally around the flag* (об'єднання навколо прапора), що означає становище, коли під час кризових ситуацій громадяни об'єднуються навколо лідера та демонструють високий рівень його підтримки та схвалення [13, с. 137]. Це стосується не лише авторитарних, а й демократичних режимів.

Дисципліна «Європейська інтеграція» спрямована на вивчення студентами основних тенденцій економічної, політичної, правової та культурної інтеграції держав, які знаходяться в Європі (повністю або частково). Основна увага спрямована на діяльність наддержавних утворень, які контролюють та скеровують процеси європейської інтеграції. Як зазначає польський дослідник Ц.Т. Шийко, Європейський Союз є втіленням моделі суспільства, яке має особливе ставлення до спільних цінностей європейців: захисту прав людини, соціальної солідарності, культурного розмаїття тощо [14, с. 149–150].

Досвід викладання курсу свідчить, що труднощі викликає розрізнення структури та функцій окремих інституцій ЄС, як-от Європейської Ради та Ради ЄС. Для кращого розуміння цього матеріалу студентам можна запропонувати систематизувати його у вигляді табл. 3.

Таблиця 3

Європейська Рада та Рада ЄС

	European Council	Council of the European Union
Date of formation	2009	1952
Purposes	to define the European Union's overall political direction and priorities	to amend and approve the proposals of the European Commission
Structure	consists of the heads of state or government of the member states, alongside its own President and the Commission President (both non-voting)	is composed of ministers from each state government who are responsible for a certain area
Lead by	President Donald Tusk (Poland)	Secretary-General Jeppe Tranholm-Mikkelsen (Denmark)

Важливою і актуальною для вивчення студентами є тема євроскептицизму, оскільки після референдумів у Нідерландах та Великій Британії (2016 р.), а також виборів до Європарламенту (2019 р.) ці настрої істотно посилилися. Для систематизації знань студентів можна запропонувати їм заповнити таблицю, зазначивши коротку інформацію про кожну з євроскептичних політичних сил. До речі, цікавим прикладом є трансформація британського євроскептицизму: замість партії UKIP створено нову партію «Brexit», яка набрала найбільшу кількість голосів британців на виборах до Європарламенту 2019 р. Під час виконання гімну ЄС на першому засіданні нового складу Європарламенту британські євроскептики повернулися спинами до решти депутатів. На нашу думку, цю проблематику слід вивчати в контексті політичного популізму [15]. Саме слово «Brexit» є оказіоналізмом, створеним зі слів *Britain* та *exit*.

Важливу роль у формуванні компетентностей майбутнього фахівця з міжнародних економічних відносин відіграє курс «Міжнародні організації». На початкових етапах дослідження кожної організації можна передбачити завдання зі створення короткої довідки про організацію. Довідка про НАТО може виглядати таким чином (табл. 4).

Таблиця 4

Коротка довідка про міжнародну організацію

Name	North Atlantic Treaty Organization (NATO)
Date of formation	1949
Lead by	Secretary-General Jens Stoltenberg (Norway)
Purposes	mutual defense in response to an attack by any external party
Operations	Bosnia, Serbia and Kosovo (KFOR), Afghanistan (ISAF), Somalia (Ocean Shield) etc.

У рамках курсу «Економіка зарубіжних країн» студенти вивчають економічні системи найбільших та найбільш значущих держав сучасного світу. Для актуалізації загальних знань проводяться квізи «*true/false*» (правда/неправда), а також пропонується порівняльний аналіз основних економік світу. При цьому зазначається, що класифікація країн, звична для пострадянського простору (*First World, Second World, Third World*) вже не застосовується. Студентів попереджають: *These are all outdated terms*. Натомість пропонується використовувати класифікацію країн, розроблену Організацією Об'єднаних Націй: *developed countries* (розвинені країни) *developing countries* (країни, що розвиваються), *transition economies* (перехідні економіки) [16, с. 10–17].

Студентам пропонується огляд різних економік світу, який можна узагальнити за допомогою встановлення відповідності між описом економіки та назвою країни (табл. 5).

Таблиця 5

Встановіть відповідність: опис економіки – країна

Description		Country	
1	Since the country`s economy is centrally planned, the growth rate apart from other macroeconomic indicators is planned by the government	a	Tunisia
2	This country`s GDP accounts for close to a quarter of the world total, and its military budget is reckoned to be almost as much as the rest of the world's defence spending put together	b	North Korea
3	This country has the third largest oil reserves in the world and is the world's fifth largest oil producer and fourth largest oil exporter	c	Montenegro
4	This country is famous for the ancient ruins of Carthage which attract millions of tourists	d	USA
5	This country used to be a part of Yugoslavia, and now it benefits from tourism	e	Canada
6	This country has become the copper mining capital of the world, producing over 1/3 of the global copper output	f	Lithuania
7	This country has a reputation worldwide for being a tax haven	g	Chile
8	Maxima Group is one of the largest employers in this country	h	Panama

Правильні відповіді мають бути такі: 1 – b; 2 – d; 3 – e; 4 – a; 5 – c; 6 – g; 7 – h; 8 – f.

Розробляючи англомовні курси для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини», слід брати до уваги, що значну кількість інформації студенти мають шукати самостійно в Інтернеті (у тому числі на професійних англомовних сайтах). Як зазначає О.Б. Тарнопольський, це необхідно для накопичення професіональної інформації, потрібної для виконання творчих експерієнційних навчальних завдань [17, с. 314–315].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з вищевикладеного вважаємо за доцільне відзначити високий дидактичний потенціал англомовних текстів, які використовуються на заняттях з соціально-гуманітарних та економічних дисциплін. Ефективність автентичних англомовних матеріалів зумовлена їх наближеністю до реального англомовного дискурсу, а також релевантністю та сучасністю термінології. Ми переконалися, що на основі цих матеріалів можна створити комплекс вправ, які, окрім суто професійних, будуть розвивати й соціокультурні, а також мовні компетентності. Це особливо необхідно у разі, коли в групі разом навчаються як українські, так і іноземні студенти. Викладаючи питання, пов'язані з історією та культурою України, варто зупинитися на аксіологічних (ціннісних) проблемах.

Перспективи подальших досліджень бачимо у можливостях застосування англомовних текстів, аудіо- та відеоматеріалів у викладанні українською мовою. Крім того, варто розглянути дидактичний потенціал матеріалів іншими мовами.

Список використаної літератури

1. Олійник І. Розв'язання професійно-педагогічних задач як необхідна складова майстерності викладача вищої школи / І. Олійник // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2016. – № 1. – С. 7–24.

2. Macaro E. A systematic review of English medium instruction in higher education / E. Macaro, S. Curel, J. Pun, J. An, J. Dearden // Language Teaching. – 2017. – Vol. 51 (1). – P. 36–76.

3. Ключник Р.М. Особливості викладання соціально-гуманітарних дисциплін англійською мовою / Р.М. Ключник // Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 12–13 квітня 2019 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР» / Наук. ред. О.Є. Висоцька. – Дніпро: Охотнік, 2019. – С. 74–76.

4. Горбунова М.Ю. Военный оркестр Мехтер в контексте турецкой традиционной культуры: дис. ... канд. культурологии: 24.00.01 – теория и история культуры / М.Ю. Горбунова. – М., 2018. – 218 с.

5. Huntington S.P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order / S.P. Huntington. – New York: Simon & Schuster, 1996. – 367 p.

6. Ukraine's acting president calls for action against pro-Russian separatists [Електронний ресурс] // The Guardian. – Режим доступу: https://www.theguardian.com/world/2014/apr/22/ukraine-acting-president-calls-relaunch-anti-terror-operation

7. Zelensky win makes Ukraine 1st country outside Israel with Jewish PM, president [Електронний ресурс] // The Times of Israel. – Режим доступу: https://www.timesofisrael.com/zelensky-win-makes-ukraine-1st-country-outside-israel-with-jewish-pm-president/

8. Donald Trump may cancel Putin meeting over Russia's seizure of ships in Crimea [Електронний ресурс] // The Telepraph. – Режим доступу: https://www.telegraph.co.uk/news/2018/11/28/donald-trump-may-cancel-putin-meeting-russias-seizure-ships/

9. No joke: comic takes centre stage in race for Ukraine presidency [Електронний ресурс] // The Guardian. – Режим доступу: https://www.theguardian.com/world/2019/mar/01/comedian-vladimir-zelenskiy-takes-centre-stage-in-ukraine-presidential-race

10. Jair Bolsonaro: Brazilian far-right president suddenly cancels US visit after protests [Електронний ресурс // The Independent. – Режим доступу: https://www.independent.co.uk/news/world/americas/jair-bolsonaro-brazil-us-visit-cancelled-trump-sexist-racist-a8899726.html

11. Iran categorically rejects 'U.S. unfounded claims' on attacks to oil tankers [Електронний ресурс] // Euronews. – Режим доступу: https://www.euronews.com/2019/06/13/oil-tanker-catches-fire-after-leaving-uae-port

12. Netanyahu: Israel preparing for wide-scale campaign in Gaza [Електронний ресурс] // The Jerusalem Post. – Режим доступу: https://www.jpost.com/Israel-News/Netanyahu-Israel-preparing-for-wide-scale-campaign-in-Gaza-594528

13. Казун А.Д. Эффект «rally around the flag». Как и почему растёт поддержка власти во время трагедий и международных конфликтов? / А.Д. Казун // Полис. Политические исследования. – 2017. – № 1. – С. 136–146. DOI: 10.17976/jpps/2017.01.12

14. Szyjko C.T. Nowy wymiar integracji europejskiej. Wyzwania, szanse, zagrożenia / C.T. Szyjko // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-humanistycznego w Siedlcach. – 2011. – Nr. 88. Seria: Administracja i Zarządzanie. – S. 149–164.

15. Moffitt B. Rethinking Populism: Politics, Mediatisation and Political Style / B. Moffitt, S. Tormey // Political Studies. – 2014. – Vol. 62. No. 2. – P. 381–397.

16. Zadoia A. Economy of foreign countries: study guide / A. Zadoia, A. Magdich, O. Zadoia. – Dnipro: Alfred Nobel University, Dnipro, 2019. – 210 p.

17. Тарнопольский О.Б. Диверсификация конструктивистского подхода в преподавании английского языка для профессиональных целей в неязыковом вузе / О.Б. Тарнопольский // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2016. – № 2 (12). – С. 312–319.